Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIII. Ч. 188. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 2-го ЖОВТНЯ (OCTOBER) 1956. ЦЕНТІВ 15 CENTS No. 188. VOL. LXIII.

АЙЗЕНГАВЕР ПЛЯНУЄ ПОЇЗДКУ НА ЗАХІДНЄ ПОБЕРЕЖЖЯ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер запланував відбути в рамцях виборчої кампанії дводенну поїздку по стейтах Міннесота, Вашингтон й Орегон. Президент відбуде цю 5,500-милеву поїздку в половині жовтня ц. р. Згідно з пляном цієї поїздки, поданим до відома пресовим секретарем Президента, Джеймсом Ц. Гагерті, Айзенгавер виступить у таких містах, як Міннеаполіс, Сент Пол, Сітл, Текома і Портленд. У виборчій кампанії під час цієї поїздки буде введена така інновація, що през. Айзенгавер відбуде прилюдну дискусію з губернатором Артуром В. Ленґлі на тему справ і потреб місцевого населення. Дискусія ця буде передавана через радіові і телевізійні стації. Останні дні минулого тижня Президент присвятив опрацьовуванні промов, що їх він має виголосити під час своїх виборчих виступів у Клівленді, Огайо, і в Лексінґтоні, Кентакі, куди він виїхав уже в неділю увечорі. В Клівленді Айзенгавер виголосить інформаційну промову, а в Лексінґтоні виступить в радіо - телевізійній програмі з промовою до всієї американської нації. Перед своїм виїздом Айзенгавер подав до відома у відповідь на закиди Стівенсона, що він звернеться ще раз до Конґресу з проханням ухвалити потрібні закони в справі розбудови шкільництва й усунення теперішніх недостач і недоліків у цій ділянці. Стівенсон під час виступів обвинувачував уряд Айзенгавера, що він занедбує шкільні справи. Водночас із цим з доручення президента Айзенгавера виступив Філіпп Юнґ, голова комісії Цивільної Служби з відповіддю на закиди демократів що уряд використовує цю установу для поширення свого політичного впливу і пропаганди за республіканською партією. Юнґ заявив, що ніякого такого використовування не було і що, навпаки, президент Айзенгавер дуже виразно і рішуче заборонив брати до уваги будькі політичні чи партійні огляди при призначуванні людей на становища в Цивільній Службі. Поїздка Президента до стейтів Огайо і Кентокі має на меті не тільки кампанію за його і Ніксона кандидатурами, але й теж підтримку для республіканських кандидатів на сенаторів у згаданих стейтах. На протязі цього тижня през. Айзенгавер і демократичний кандидат Стівенсон візьмуть участь у світових серіях бейзболу.

Президент Айзенгавер призначив демократа членом Найвищого Суду

Вашингтон. — Президент Айзенгавер вирішив призначити членом Найвищого Суду Вільяма Джозефа Бреннана, дотеперішнього суддю найвищого суду стейту Ню Джерзі. Бреннан, мешканець Рамсону в Ню Джерзі, має 50 років і є членом Демократичної партії. Він має прийти на місце дотеперішнього судді Найвищого Суду демократа Шермана Мінтона з Індіяни, який дня 15 жовтня ц. р., переходить на власне бажання в стан спочинку. Призначення Бреннана членом Найвищого Суду має бути затверджене ще Сенатом після того, як в січні 1957 року Конґрес почне свою чергову сесію. Суддя Бреннан буде наймолодшим членом Найвищого Суду. Не зважаючи на свою приналежність до Демократичної партії, він активної участи в політиці не брав і навіть не голосував під час останніх виборів, бо переселившися на коротко перед виборами до іншого стейту, не мав уже можливости зареєструватися.

ЗДА запрошують комуністів придивлятися американським виборам

Вашинґтон. — Державний департамент 28 вересня ц. р. повідомив, що ще 9 днів тому вислав був запрошення до урядів СССР, Чехословаччини, Польщі, Угорщини і Румунії, щоб вони прислали своїх обсерваторів на цьогорічні американські вибори. Представник департаменту заявив, що, на його думку, американськими виборами можуть цікавитися в комуністичних країнах деякі адміністраційні урядовці і професори прав та політичних наук. Він сподівається, що запропонована виміна обсерваторів буде взаємна, і що згадані уряди при нагоді запросять американських обсерваторів на вибори в своїх країнах. Линколн Вайт із державного департаменту заявив, що совєтські й сателітні обсерватори мали б статут дипломатів і були б звільнені від роблення відтисків пальців, чого вимагається від всіх чужинців, які відвідують цю країну.

В АМЕРИЦІ

● **Цього року в ЗДА** є коло 105 мільйонів осіб, які мають право голосувати, а в 1952 році їх було тільки 99 мільйонів. Число населення ЗДА 1-го листопада ц. р. має становити коло 169 мільйонів. Звичайно у виборах бере участь малощо більше як половина осіб, які мають право голосувати.

● **Учениці середньої школи** „Ворд" в Кензас Сіті, Мо., вирішили не носити криноліни під спідничками, бо вони, мовляв, утруднюють ходити по шкільних коридорах.

● **Республіканський** сенатор Джордж Ейкен заявив, що після виборів 6-го листопада „корови будуть доїтися, як і доїлися, сонце буде появлятися на сході, половина конґресменів виїде до Европи, а президент Айзенгавер приготовлятиме своє Послання, яке має виголосити на 85-му Конґресі".

● **Кетрін МекПарлен**, відзначаючи своє 100-річчя в „Домі Кальварія" в Бронксі, Н. Й., заявила, що „було б добре, якби вона могла прожити ще один рочок". Після смерти свого чоловіка вона разом з 11 іншими жінками створила організацію „Дванадцять жінок Кальварії", яка допомагає хворим на пістряка.

● **В Ди Мойн, Індіяна**, ще 28-го серпня домашня собачка подряпала дворічну дівчинку Лорену Робертсон. 8-го вересня собачка здохла, а її трупа знищено, і тепер не можна ствердити, чи була вона скажена, чи ні. Один кубічний центиметр вакцини, уживаної проти сказеннини, може негайно вбити малу Лорену. Лікарі впорскують їй тільки по ¼ кубічного центиметра, але не певні, чи буде це лікування успішне, якщо справді собачка була скажена.

● **Підсекретар торгівлі** Луїс С. Ротшилд повідомив, що в ЗДА негайно починають будувати комбінований пасажирсько-товаровий корабель, який буде порушуватись атомовою енерґією. Цей корабель матиме сто пасажирських місць і розрахований на 12.000 тонн вантажу.

НОВООБРАНА КУЛЬТУРНА КОМІСІЯ УНС ВІДБУЛА ПЕРШІ НАРАДИ

Джерзи Ситі. — Минулої п'ятниці, 28-го вересня, тут у головній канцелярії УНСоюзу відбулись перші наради новообраної на останніх річних зборах Головного Уряду в травні ц. р. Культурної Комісії УНСоюзу. У нарадах взяли участь: голова Комісії Д. Галичин, її секретар ред. А. Драган, та її члени: адв. М. Пізнак, п-ні Г. Жеребняк, Д-р Вол. Галан і д-р Я. Падох. На порядку деннім нарад було загальне обговорення правильника і компетенцій Комісії та плян її акції, зокрема у видавничо-публікаційній ділянці та в активній допомозі Відділам УНСоюзу в їх культурно-громадській праці. Рішено вже в найближчому часі розіслати всім Відділам відповідний плян культурної праці та допомогти їм в тому відповідними матеріялами. Того самого дня відбулись наради Головного Екзекутивного Комітету УНСоюзу, про що своєчасно появиться офіціяльне повідомлення.

Плянується пам'ятник Т. Г. Шевченкові на Союзівці

Джерзи Ситі. — Культурна Комісія УНСоюзу на своїх нарадах минулої п'ятниці рішила перевірити можливості та поробити відповідні заходи для здвигнення пам'ятника Тарасові Шевченкові на Союзівці, вакаційно-відпочинковій оселі УНСоюзу біля Керґонксон в Кетскильських горах. Пам'ятник, якщо на це будуть реальні можливості, — мав би бути здвигнений вже в першій половині наступного року і його посвячення получене з величавою культурною імпрезою, мало б відбутись в половині червня 1957. На цих своїх нарадах Культурна Комісія УНСоюзу віддала деяку увагу і обговорюваним тепер в „Свободі" можливостям здвигнення пам'ятника Пророкові України, Т. Г. Шевченкові, у столиці цієї країни, Вашинґтоні.

ВІДБУЛИСЬ ЗБОРИ РАДИ ДИРЕКТОРІВ УКК

Ню Йорк. — Минулої суботи, 29-го вересня, тут у канцелярії Українського Конґресового Комітету при 13-ій вулиці і 8-ій Евеню відбулись збори Ради Директорів цієї нашої репрезентації. В нарадах, які відкрив коротко голова УКК проф. Л. Добрянський та якими проводив президент УКК Д. Галичин, взяли участь члени Екзекутиви і Ради, разом 36 осіб. Тільки трьох членів Ради не були приявні. На порядку нарад були в першу черґу звіти членів Екзекутиви та голів поодиноких комісій і ряд актуальних справ.

Загальний звіт з праці УКК за останнього пів року склав його президент Д. Галичин, а про працю та репрезентацію УКК у Вашинґтоні ще окремо звітував голова проф. Л. Добрянський. Від поодиноких комісій звітували: д-р М. Стахів (комісія публікацій та інформацій), маршалок Вас. Мудрий (організаційна), полк. Рибак (американські зв'язки), Й. Лисогір (молоді), Ст. Спринський (господарсько-соціяльна). На початку нарад прийнято до відома деякі зміни в Раді Директорів, переведені згідно з побажанням репрезентованих в ній організацій. І так, ОДВУ репрезентуватиме тепер в Раді мґр. Бакбойчук (замість п. М. Вігуна), а Союз Гетьманців д-р В. Бачинський (замість п. Левчука). На одне звільнене місце прийнято до Ради проф. Штефана (від Карпатського Союзу), як теж рішено рекомендувати найближчим річним зборам повного УККомітету прийняти до Ради представника СУСТА, В дебатах заторкувано ряд актуальних проблем, зокрема виступи делеґацій УКК на конвенціях обидвох партій, Демократичної в Шикаґо (про що звіт президента і голови доповідував коротко адв. Ст. Ярема), справи Народного Фонду (в касі УКК тепер є заледви дві тисячі долярів) та ряд інших справ. В дебатах на організаційні теми віддано більше уваги зокрема Відділові УКК в Питсбурґу та рішено вислати туди впродовж найкоротшого часу окремого представника, щоб перевірив та полагодив там суперечності. На закінчення нарад прийнято остаточно, на рекомендації голови останнього Конґресу д-ра Вол. Ґалана та поодиноких членів верифікаційної комісії, протокол з останнього конґресу і рішено відбути річні збори повного Конґресового Комітету, себто Екзекутиви, Ради Директорів, Політичної Ради і Ширшої Ради, до березня 1957-го року.

Понад 1,200 осіб на імпрезі в сторіччя Ів. Франка в Нюарку

Нюарк. — Понад 1,200 осіб з Нюарку і околиць були виповнили у поважній частині велику залю Моск Театру, в якій відбулась тут минулої неділі, 30-го жовтня імпреза для вшанування 100-річчя з дня народин Івана Франка. На програму імпрези влаштовану місцевим Відділом УКК при співпраці Відділів з Джерзі Ситі, Елизабету і Пасейку, склалась промова д-ра М. Шлемкевича та драматизована поема Івана Франка „Мойсей", у виконанні Українського Театру в Америці під мистецьким керівництвом Йосипа Гірняка, з участю Й. Гірняка, О. Добровольської, М. Яблонського, І. Шугана та В. Змія і хору. — Між іншим, „Мойсей" у цьому ж виконанні буде повторений в найближчу неділю, 7-го жовтня, у Филаделфії в залі Горожанського Клюбу о год. 7-ій ввечорі. — Імпрезу в Нюарку започатковано відспіванням американського і закінчено відспіванням українського національних гимнів.

Президент Нікараґви, ген. Анастазіо Сомоза, помер від ран внаслідку атентату

Манаґуа. — Президент Нікараґви, генерал Анастазіо Сомоза, помер у віці 60 років в суботу 29 вересня від ран, що їх дістав в атентаті на нього 21 вересня ц. р. під час забави в клюбі у м. Леон в Нікараґві. Раненого президента перевезли були до американського шпиталю в Панамській зоні, де його оперували, вийнявши кулі. Здавалося, що стан раненого покращав, але несподівано зайшли комплікації, внаслідку яких Сомоза помер, не відзискавши притомности. Його наступником став його син, 34-річний Луїс Формоза, голова парляменту в Нікараґві, що його тамошній парлямент призначив був діючим президентом минулої п'ятниці ночі. Тіло померлого президента перевезли з Панами до Нікараґви. Хоча Панама готовилась була до триденних радісних маніфестацій з приводу інавґурації свого нового президента Ернесто де ля Ґардія, проте всі заповіджені урочистості й забави з цього приводу відкликано, поки тіло президента Сомози знаходилось на території Панамської Республіки. При відлеті літака з домовиною лунав 21 гарматній стріл.

„ДОСВІД З НЕПОКІРНИМИ І ГОРДИМИ УКРАЇНЦЯМИ" МОЖЕ БУТИ ПРИЧИНОЮ ТЕПЕРІШНІХ ТАЄМНИХ НАРАД ХРУЩОВА З ТІТОМ — ТВЕРДИТЬ Н.Й.ТАЙМС

Ню Йорк. — „Досвід з непокірними і гордими українцями" може бути причиною того, що Москва шукає тепер порозуміння з Тітом в національних проблемах Совєтського Союзу — твердить в редакційному коментарі Ню Йорк Таймс. Коментуючи в суботнішньому числі наради Хрущова з Тітом насамперед в Юґославії і тепер в Ялті, Н. Й. Таймс висуває здогад, що причиною цих нарад може бути становище Тіта в справах сателітних і не-російських країн Совєтського Союзу, для яких він обстоює незалежність. Н. Й. Таймс пише: „Виглядає на правдоподібне, що Хрущов їздив до Юґославії, намагаючись дістати від Тіта допомогу у внутрішній московській боротьбі. Якщо вже не з інших мотивів, то на підставі довгого зв'язку з непокірними і гордими українцями Хрущов може мати ліпше розуміння психології східньо-европейських народів, ніж його має багато його товаришів. Він може розуміти, що Москва не має жадного іншого вибору, як тільки полегшити сильну владу над, скажімо, Польщею чи Чехословаччиною, а це був би висновок, який його сталінські спільники можуть вважати неприйнятливим . . ."

Рада НАТО стурбована встановленням в Німеччині 1-річної військової служби

Париж. — Постійна Рада Організації Північно-Атлантійського пакту прийняла резолюцію, в якій висловлює своє глибоке стурбування з приводу рішення уряду Аденауера завести тільки однорічну військову службу, замість півторарічної, як її домагалось НАТО. Рада НАТО сумнівається, чи Німеччина буде здібна виконати своє зобов'язання, прийняте перед НАТО, щодо поставлення на ноги Півмільйонової армії. Рада НАТО, зокрема Франція, невдоволені німецькою концепцією, щоб надолужити гірший вишкіл рекрутів створенням в німецькій армії „твердого ядра з професійних вояків", бо тими професійцями вояками мусіли б стати вояки Райхсвери і т. зв. Ваффен СС з німецьких збройних сил часів останньої війни. Законопроєкт про однорічну військову службу має перейти ще в німецькому парляменті. Тому, що канцлер Аденауер виразно покликався, як на причину скорочення плянованої військової служби до одного року, на американський плян зменшити американський ґарнізон в Західній Німеччині — (бо мовляв, німецька публічна опінія вбачає у цьому доказ, що не грозить війна), — сенатор Волтер Джордж, — представник през. Айзенгавера в НАТО, поїхав до Бонну і в півгодинній розмові з Аденауером запевнив його, що Америка не зробить нічого, що послабило б силу НАТО та оборонну спроможність Заходу.

Совєти і Японія підпишуть мировий договір

Москва. — Між совєтським і японським урядами дійшло до порозуміння в справі плятформи, на якій буде підписаний між їхніми державами мировий договір — заявив спеціяльний японський амбасадор Шумічі Матсумото, який прибув знову до Москви для з'ясування остаточного становища совєтського уряду в цій справі. Як відомо, затяжні мирові переговори між СССР і Японією двічі перервано, в Лондоні й у Москві, внаслідок спротиву Москви повернути Японії хоч би тільки два острови з заграбаного Москвою японського Курільського архипелягу. Тепер Москва прийняла японську пропозицію підписати „малий мировий договір", — звужений до 5-ох точок: — 1. проголошення закінчення стану війни між двома державами, 2. негайного відновлення дипломатичних взаємин, 3. підписання рибальського договору з правом Японії до риболовлі на водах Курільського архипелягу й південного Сахаліну, 4. відкликання Совєтами „вета" проти вступу Японії до Об'єднаних Націй і 5. звільнення решти японських воєнних полонених з СССР. Прем'єр Японії Гатояма прибуде до Москви для підписання мирового договору впродовж жовтня ц. р. Територіяльну проблему взагалі вилучено з того договору, а Японія застерігає собі право зголосити претенсії знову „у слушному часі", знаючи, що тепер це справа безнадійна.

Обвинуваченим у Познанському процесі дали свободу слова

Познань. — У дотеперішньому ході процесу проти обвинувачених у злочинних діях під час червневих заворушень на вулицях Познаня підсудні мали повну свободу слова й оборони. Суддя і прокуратор не припиняли підсудних ані їх оборонців, коли вони відтворювали самий хід демонстрацій із гаслами „хліба і свободи" та пояснювали настрої познанських робітників нестерпними умовинами праці, винагороди й тиску політичного режиму. В одному місці, коли говорилось, що демонстранти співали польський патріотично - релігійний гимн „Боже, цось Польске", суддя перервав підсудного і заявив: „Ви повинні були знати, що цей гимн не є заборонений в Польщі". Один з підсудних, боронячись перед закидом прокуратора, що він меншевартна людина, бо був як підліток караний за крадіж, широко описав переслідування його родини після арештування і засудження його батька, що, зрештою, був тайним поліційним аґентом-комуністом. Всі підсудні говорили про знущання над в'язнями під час поліційного слідства. Західня преса, включно з американською, широко подає подробиці того процесу, добачуючи в його характері доказ „ліберального" курсу в сателітській Польщі та „усамостійнювання" у відношенні до Москви, де й тепер була б не до подумання така свобода слова для підсудних.

БУЛҐАНІН І ҐЕРО ПРИЛУЧИЛИСЬ ДО НАРАД ХРУЩОВА З ТІТОМ

Беоґрад. — У тайних нарадах Хрущова й Тіта в Ялті на Криму беруть участь також чільний комуністичні вожаки СССР і Мадярщини. — Несподівана подорож Тіта із Хрущовим, що перебував у Юґославії „на відпочинку" у палаці Тіта в Бріоні над Дальматинським морем, — на Крим, стоїть у зв'язку з „ідеологічними розбіжностями" в комуністичному таборі. Признав це вперше в минулу суботу речник юґославського уряду Бранко Драсковіц на скликаній ним пресовій конференції. В дуже обережній стилізації, він ствердив, що Тіто і Хрущов нараджувались у Бріоні в Юґославії над „відкритими питаннями щодо державних і партійних взаємин" між СССР і Юґославією і що ті розмови рішено перенести до Ялти на Криму. Драсковіц признав, що головною темою тих „дискусій" є „питання ідеологічної натури". У чому саме полягають ці розбіжності він не сказав, зате признав, що „мабуть справді існує" обіжник ЦК компартії СССР із гострою критикою юґославської комуністичної партії, але, мовляв, юґославські комуністи не дістали того совєтського партійного документу. Бранко Драсковіц виразно осудив того листа московських комуністів, заявивши, що „було б корисно, щоб усі проблеми, які торкаються міжнародного робітничого руху, були обмірковувані одверто і в конструктивний спосіб." Він ствердив теж, згідно з тітоївською лінією, що „це річ нормальна і справедлива, що юґославці можуть мати свою власну думку, яка не мусить завжди покриватись із поглядами інших партій".

За пресовими вістками, що їхнім джерелом є головно польські комуністи, істотною причиною раптової подорожі Хрущова до Тіта тому 10 днів стали „труднощі", з якими Хрущов стрінувся у власному Політбюро. Мовляв, в ЦК компартії СССР більшість виявилась за опозицією проти порозуміння з Тітом, що його провів був Хрущов. Цю опозицію очолюють „старі большевики" Лазар Каґановіч і Молотов, а належать до неї Суслов, Первукін і Маленков. Ця група стривожена впливами Тіта на компартії в сателітських державах, що особливо виявилось на різкому „ліберальному" курсі в Польщі. Опозиція проти Хрущова і невдоволення з його політики, як першого секретаря стали такі для нього небезпечні, що він полетів до Тіта, щоб переконати його, що він повинен поступитись з своєї „самостійницької" комуністичної позиції, яка так дратує колективних диктаторів в Москві. Особливо мала обурити „старих большевиків". опінія Тіта, що промова Булґаніна у Варшаві з пересторогою, щоб польська преса не використовувала занадто свободи слова, була вмішуванням у внутрішні справи Польщі. В Ялті разом із Тітом і Хрущовим обідав Ворошилов. Туди ж прибув також із Сочі на Кавказі Булґанін. Зате сензацією стало викликання до Ялти першого секретаря мадярської компартії, Ерна Ґеро. Цей останній, який недавно прийшов на місце „вичищеного" Матіяса Ракочі, „сталініста", що був ворогом Тіта, нібн примирливіший у відношенні до Тіта. — Проте взаємини між Мадярщиною і Юґославією все ще дуже напружені, що буцім-то є атутом в руках московських „старих большевиків": мовляв, не вважаючи на замирення Москви із Тітом, цей останній все ще не хоче замиритись із своїми комуністичними сусідами. Зате несподівано італійська комуністична партія заповіла вислання до Беоґраду цілої делеґації від своєї партійної верхівки. Пресові коментатори вбачають у цьому демонстрацію італійських комуністів за Тітом і проти московських „старих большевиків."

У Лондоні почалась третя конференція в справі Суезу

Лондон. — Всі 18 держав, які заявились були на першій Лондонській конференції 22-ох держав за міжнародним управлінням для Суезького каналу, заступлені також і на третій конференції, яка в понеділок 1-го жовтня розпочалась в Лондоні з конкретною ціллю уточнити характер, ціль, склад і організаційний апарат Асоціяції Користувачів Суезького каналу, постановленою на другій Лондонській конференції. Цим разом ця конференція відбувається на рівні не міністрів закордонних справ, а амбасадорів. Деякі держави вислали туди фахівців мореплавби. 15 держав заявили свою дефінітивну згоду на участь в Асоціяції, а Японія і Пакістан вислали своїх обсерваторів на конференцію, застерігши собі рішення на пізніше. Іран приступив до Асоціяції з застереженням, що вона не може користуватись в ніякому випадку силою у відношенні до Єгипту. Головуватиме на цій новій Лондонській конференції знову англійський міністер закордонних справ Селвайн Ллойд, який в цьому тижні виїде до ЗДА для нарад із Доллесом і для участи в Раді Безпеки Об'єднаних Націй.

В СВІТІ

● **В Европі, Африці й Азії** внаслідок зливних дощів у різних країнах вода залила копальні, при чому згинуло багато рудокопів. У Східній Німеччині, у Штрасберґу, вода вдерлася в копальні вапняку, при чому втопилося шість гірників. В Південній Африці залило копальні золота, що спричинило смерть 11-х робітників. Недалеко Калькути в Індії повінь захопила копальню вугілля, затопивши коло 40 вуглекопів.

● **У Лондоні** згинув в автомобільній катастрофі 72-річний Вільям Джіллліт, прибічний лікар королеви Єлисавети II, який допоміг привести на світ обох її дітей. Джіллліт був президентом Королівського Медичного Товариства і одним із найславетніших хірургів Англії. У 1948 році він був відзначений Орденом Підв'язки і дістав шляхетський титул.

● **У Баґдаді, столиці Іраку**, побудують великий готель американської готелевої консорції Конрада Гілтона, що є її президентом. Ірак буде фінансувати цю будову, а Гілтонська консорція перейме адміністрацію готелю. Консорція Гілтона має готелі в різних країнах і декілька великих готелів у Ню Йорку.

● **Західня Німеччина** признала Юґославії позику в висоті 60.000.000 дол., себто кругло 240.000.000 марок. Парлямент затвердив позику після того, як уряд Аденауера заявив, що за його інформаціями уряд Тіта не піде слідами совєтської політики й не визнає східньо-німецького уряду. Насправді, ця позика має покрити претенсії, що їх Юґославія заявила Західній Німеччині з титулу заподіяної Юґославії шкоди під час останньої війни.

ЖОВТЕНЬ — МІСЯЦЬ ПРЕСОВОГО ФОНДУ „ВЕСЕЛКИ"! ПОМОЖІТЬ „ВЕСЕЛЦІ" ДОПОМОГТИ ВАМ І ВАШИМ ДІТЯМ! НАДІШЛІТЬ ЩЕДРУ ПОЖЕРТВУ НА ВИДАВНИЧИЙ ФОНД „ВЕСЕЛКИ"!

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays (Saturday and Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Acepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

КАМПАНІЯ „ВЕСЕЛКИ"

23-тя Конвенція Українського Народного Союзу, що відбулася у Вашингтоні в першому тижні червня 1954-го року, доручила Головному Екзекутивному Комітетові УНС та Редакції „Свободи" „приступити в найкоротшому часі до видавання відповідного журналу для дітвори", здобуваючи на це видання фонди щорічними жовтневими збірками пожертв на ті цілі. Конвенція рівночасно рекомендувала, що кожний дорослий член УНСоюзу повинен складати на ту ціль не менше як два доляри річно, маючи на увазі видання не тільки дитячого журналу, але й окремих сторінок для молоді та й саму „Свободу", на передплату якої члени УНСоюзу платять направду смішно малу суму, бо по 50 центів місячно, себто навіть не по цілих два центи за число.

Виконуючи цю постанову, Екзекутивний Комітет УНС і „Свобода" вже в тому самому році, себто в 1954-му, почали у вересні рекомендоване видання дитячого місячника „Веселка", а в жовтні того ж року перевели першу кампанію за збіркою фондів, що дала в результаті кругло 10,000 долярів, себто якраз покрила кошти видання журналу. Друга кампанія в тій самій справі, переведена в місяці жовтні минулого року і опісля ще скріплена акцією висилки календаря на адреси всіх передплатників „Свободи", дала ще кращий результат, бо принесла понад 13,000 долярів.

Ці дві попередні кампанії, хоч і не весь загал громадянства на них відгукнувся, все ж таки можна вважати за успішні, і вони були доказом, що наше громадянство розуміє вагу виховання молоді в наших національних традиціях і нашому національному дусі, як розуміє й ролю такого видання, як „Веселка" в такому вихованні.

„Веселка" появляється вже третій рік. Хто зібрав собі чи мав нагоду бачити зібрані й оправлені два перші річники цього журналу, той легко може оцінити величезну його вартість. „Веселку" редагують і оформлюють найбільш кваліфіковані в тому особи-педагоги, з якими співпрацюють найкращі наші письменницькі і мистецькі сили. Кожне число „Веселки" найбільш дбайливо приготоване в усіх аспектах, і вже досі видані 26 чисел цього журналу становлять багатюще джерело матеріялів для виховання, науки і розваги нашої дітвори. „Веселка" заповнила найбільшу до її появи прогалину в нашому суспільному житті, вона стала необхідним підручником у багатьох наших школах, вона заносить промені рідного слова і рідного духа в усі закутини нашого поселення, не тільки в цій країні, але й дослівно на всіх континентах; вона є справжньою веселкою радости для дітвори і надії для батьків.

Весь наш свідомий загал прийняв „Веселку" з великим захопленням. Але було в тому рівночасно і одне загальне побажання: дайте нам „Веселку" на кращому папері і, якщо можливо, в кольорах. Були люди з усіх наших суспільних верств, які посилали великі пожертви на фонд *„Веселки" і обіцяли їх збільшити, якщо тільки цей* прекрасний своїм змістом журнал появлятиметься у кращому технічному оформленні. Побажання було однодушне.

Маючи це на увазі та йдучи назустріч цим загальним побажанням, Головний Уряд УНСоюзу на своїх останніх річних нарадах у травні цього року доповнив резолюцію Конвенції і рекомендував приступити з початком 1957-го року до видання „Веселки" на кращому папері та бодай в двох кольорах. Так і станеться. У цій справі вже пороблено відповідні заходи, і в недалекому вже січні наступного року завітає до українських хат у вільному світі нова „Веселка", що виблискуватиме не тільки своїм добірним змістом, але й своїми природніми кольорами на доброму папері.

Кошти такого видання „Веселки" будуть майже подвійні, себто виноситимуть річно кругло 20,000 долярів. Очевидно, що це великий риск переходити на таке коштовне видання, бо ані УНСоюз, ані тим більше „Свобода" не мають на ту ціль жадного іншого фонду, як тільки той, що його під час теперішньої кампанії складе українське громадянство. Мільйони, що ними розпоряджає УНСоюз, мають своє точне призначення і не можуть бути вжиті інакше, бо так вимагають асекураційні закони і того пильнують асекураційні власті. Єдиний фонд, що їх може УНСоюз вжити на видання, це тих 50 центів, що їх платять на ту ціль дорослі члени УНСоюзу, і то не всі. А це включає і щоденник, і англомовний тижневик, і літ.-мист. додаток, і сторінки молоді, і безліч всіляких інших видавничих потреб.

Все ж таки УНС і „Свобода", з переходом до видання „Веселки" на кращому папері та в кольорах, перебирають на себе цей новий великий фінансовий риск з кількох мотивів. Поперше — самі доцінюють вагу такого видання, як „Веселка", подруге — шанують і виконують волю та побажання нашого загалу, і потретє — мають до цього нашого громадського загалу повне довір'я, себто вірять, що наше громадянство в цій жовтневій кампанії дасть черговий доказ своєї дбайливости і уваги до потреб нашої дітвори і молоді, отже до нашого майбутнього, і своїми передплатами та пожертвами на „Веселку" забезпечить їй появу в нових, прекрасних шатах.

ВІД ФОРДІВСЬКОГО ФОНДУ ДО ІМКИ

П'ять років тому, в березні 1951 року, за клопотанням деяких російських еміґрантів й установ і заходами керівництва т. зв. Східньо-Европейського Фонду, що його першим президентом був відомий американський учений Джордж Кеннан, засновано в Ню Йорку велике російське видавництво п. н. „Издательство имени Чехова". Взявши великий розмах, Чеховське видавництво винаймило просторі приміщення, заанґажувало багаточленну дирекцію, редакцію та величезний штаб співробітників і почало жваву видавничу діяльність, що й не диво, бо з Фордівського Фонду плили на це діло не десятки, але таки сотки тисяч долярів. В російських еміґраційних колах обраховано, що одержало Видавництво субсидій на яких півтора до двох мільйонів долярів, і що яких 60 до 70 відсотків цих грошей пішли на адміністраційні витрати . . .

За ці велетенські гроші Чеховське видавництво спромоглося видати російською мовою на протязі цілих п'яти років свого існування 162 книжки різного змісту: історія, спогади, романи, поезії та інше. Прибравши таку нещоденну нагоду до рук, російські письменники й публіцисти, не зважаючи на те, що головною засадою при видаванні цим видавництвам книжок мало бути те, що такі твори не мають можливости появитися в Совєтському Союзі, приклали всіх зусиль, щоб видати в ньому чимбільше своїх творів, насичених російською імперіялістичною ідеологією. Грошей надто не ощаджувано, і в пересічному видання однієї книжки, що повинно б коштувати щонайбільше п'ять тисяч долярів, коштувало разом з адміністраційними „витратами" понад 10,000 долярів.

Коли серед представників різних не-російських народів почалося ремствування з приводу того, що Східньо-Европейський Фонд ,президентом якого останніми роками став проф. Філліпп Мозлі, підтримує тільки російську книжкову продукцію, керівництво фонду, щоб заспокоїти нарікання, дало українцям та ще, здається, білорусам на відчіпне невеликі дотації. Так, Наукове Товариство ім. Шевченка разом з Вільною Академією Наук одержало аж цілих 36,000 долярів, з одночасною зобов'язуючою вимогою видати за ці гроші щонайменше 10 книжок і за прибутки з них видавати дальші. Значить, в той час, як на видання однієї книжки російські еміґранти мали привілей видавати понад 10 тисяч долярів, то українців скорочено в цьому тільки до 3,600 долярів .Ще більше упослідження не-російських народів виявилося й у тому, що проти 162 російських книжок українцям уможливлено видати аж . . . десять назв.

Книжки Чеховського видавництва, між якими є, без сумніву, і цінні речі, але є й чимало різного графоманського хламу, появилися досить великими накладами і їх поширювано в 45 різних країнах світу, здебільша в ЗДА і в Палестині. Яких 25 відсотків книжок поширювано безплатно, розсилаючи їх до бібліотек, таборів втікачів, старечих захистів тощо.

В лютому цього року Керівництво Східньо-Европейського Фонду, що заснувало і вдержувало видавничу діяльність згаданого видавництва, подало до відома, що воно примушене припинити дальші дотації.

Серед російських еміґрантів почався крик, посипалися протести, мовляв, як можна ліквідувати таке високоцінне культурне діло, як можна руйнувати таку важливу антикомуністичну станицю, як „Издательство им. Чехова". Дехто із російських діячів називав навіть можливість ліквідації Чеховського видавництва „дурнотою, що гірша за злочин". Але ж, привикнувши існувати і діяти тільки на базі дотацій і субсидій, ніхто з опонентів рішення Східньо-Европейського Фонду не звернув уваги на те, що в нормальних обставинах установа, яка одержала два мільйони долярів на видавничу справу, має не тільки можливість, але й обов'язок розбудувати за ці гроші підприємство з тривкою фінансовою базою і з цілком реальними виглядами на самостійний дальший розвиток. Так ставляться до справи реалістично - думаючі американці, які очевидно й чекали від Чеховського Видавництва, що воно, одержавши стільки грошей, стане цілком самооплатним і дальших дотацій вже не потребуватиме.

Тим часом виходить, що два мільйони долярів кинули наче камінь у воду. Видавши 162 книжки, Чеховське видавництво не спромоглося заощадити нехай і з продажу книжок хоч би ще на один рік існування, хоч би тільки на видання десятьох дальших книжок .Єдиний баланс, що його почула американська еміґраційна російська опінія, був заклик: рятуйте Чеховське видавництво!

Треба, хоч із здивуванням, признати, що заклик цей знайшов відгомін і то знову ж таки у формі дотацій. Як виявляється, бо і як подає це до відома керівництво Східньо-Европейськуого Фонду, через який перейшли мільйони долярів для Чеховського видавництва, це видавництво існуватиме далі під опікою і проводом Національної Ради ІМКА, відомої американської благодійної установи. Ця ж ІМКА фінансуватиме далі не тільки видавання дальших російських книжок, але й цілий широкорозбудований адміністративний апарат Чеховського видавництва.

Відома американська добродійна і харитативна установа ІМКА має в своїх рядах членів різних народів, в тому і представників і навіть окремі групи різних східньо-европейських націй. В цьому характері вона підтримує культурні аспірації і почини різних народів. Тому теж тяжко пояснити факт, чому ця організація, яка заснувала ще в 1922 році видавництво (ІМКА-Пресс) чомусь виключно російських книжок і яка вела його на протязі довгих років, рішається тепер підтримувати своїми фондами чомусь знову виключно російську установу, що повелася із двома мільйонами долярів чи не гірше, як той син із біблійної притчі із своїм одержаним на розробіток, але закопаним, талантом.

Читайте українські книжки й газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

З'ЇЗД КИТАЙСЬКОЇ КОМПАРТІЇ

У днях 15-23 вересня в столиці червоного Китаю, Пейпінґу, відбувся 8-ий з'їзд китайської комуністичної партії. В імені 600,000,000 поневолених китайців промовляли на цьому з'їзді їхні нові володарі.

Від часу останнього з'їзду компартії Китаю минуло 11 років. На день з'їзду охоплювала вона, як виходить з офіційних звітів, 10,730,000 дійсних членів (з них робітників лише 14%) і 20,000,000 членів комсомолу, що перед з'їздом називався Новодемократичним союзом молоді. За цей час в країні переведено величезні соціяльно-політичні зміни. Божевільні марення Леніна, що опанували були його після невдалих спроб розпалити революцію в Західній Европі, — здобути для комунізму на Сході півмільярдовий китайський народ, стали тепер страшною дійсністю.

Звітуючи перед учасниками з'їзду про успіхи партії, партійний ідеолог Мо Шао-ці сказав, що за попередні 11 років „компрадорська буржуазія, яка була знаряддям чужоземного імперіялізму, знищена на всій території комуністичного Китаю; за вийнятком окремих районів, кляса февдалів - поміщиків уже зліквідована; кляса селян-куркулів також в процесі ліквідації, а широкі маси селян стали робітниками соціялістичної колективної праці . . ."

Що це значить? Це значить, що від 1949 року, коли після найстрашнішої в історії людства війни на Заході настав мир, за червоним китайським муром, нечутно для широкого світу, відбувалося народовбивство, під час якого десятки мільйонів людей розстріляно, повішено й стортуровано. І це значить, що, внаслідок цього пляново доконаного й ще нині доконуваного звірства ,сотні мільйонів селян і робітників стали комуністичними рабами.

Про „соціяльні перетворення", здійснені китайською компартією за 11 років, а з особливим натиском переведені в другій половині 1955 року, світ знає дуже мало. З опублікованих матеріялів з'їзду в загальному виглядають вони так:

До червня 1956 року з 120,000,000 селянських родин 110,000,000, точно 91.7%, заґнано у колгоспи — т. зв. сільсько - господарські виробничі кооперативи. З них 35,000,000 родин заґнано у кооперативи нижчого типу — колгоспи, в яких селянин ще має у власному посіданні землю та худобу, а 75,000,000 — в кооперативи вищого типу, що відповідають сучасним колгоспам в Україні. Таким чином створено коло мільйона колгоспів.

Про криваву різанину, яку під гаслом клясової боротьби розпалювали комуністи в часі колективізації по китайських селах, можна лише здогадуватись з таких скупих слів: „В минулих роках партія послідовно скеровувала селянство на боротьбу з поміщиками та куркулями, що виступали проти кооперування". За приблизними обчисленнями закордонних обсерваторів і даними розвідки Чіянґ Кай-шека, число жертв, що згинули в цей період, перевищує 30,000.000.

У промисловості й торгівлі китайські комуністи стараються уникати помилок, що їх допустилися в 1930-их роках московські комуністи, і ведуть свою політику значно обережніше. Тим то загальної експропріяції торговельних і промислових підприємств вони буцімто не переводили, а утворюють спочатку т. зв. мішані державно-приватні підприємства, в яких колишні власники фіґурують лише як посередники між державою та споживачем і як фахівці своєї справи. В такий спосіб комуністи хочуть поступово удержавнити всю торгівлю і промисловість, використавши досвід і знання ще не знищених приватних купців і підприємців. Навіть великі й дрібні приватні банки не просто відібрано від їх власників, а тимчасово перетворено в „мішані" державно - приватні, що функціонують під контролею державних банків. Китайські комуністи заявляють, що нинішній соціяльно-політичний устрій Китаю є устроєм державно - капіталістичним, який переходить у соціялістичний. При цьому посилаються вони на Леніна, який сказав про державний капіталізм, що „це — той капіталізм, який ми зумісмо обмежити, межі якого ми зумісмо встановити".

Генеральна лінія китайської компартії формулується в двох словах її вождя Мао Тсе-тунґа: „лінія маси". Ця демагогічна формула „найвизначнішого марксиста", яким вважає себе Мао Тсе-тунґ, ширше звучить так: „черпати у мас і зачерпнене нести в маси". Не треба бути аж таким марксистом, щоб потягнути це відоме гасло у демосів і прикривати ним безоглядну диктатуру кліки експропріяторів влади.

Вважаючи себе за ортодоксальних марксистів, китайські комуністи одверто відкидають основну тезу Марксової теорії про диктатуру пролетаріяту, що, мовляв, єдиний може побудувати соціялізм, і заявляють, що „наша влада є владою зовсім нового типу — демократичною диктатурою народу (!). Така, м'яко кажучи, коректива теорії Маркса викликана тим, що промислового пролетаріяту в Китаї є мізерний відсоток при понад 80% ,селянства.

Досить цікаво окреслено в постановах з'їзду відношення компартії до буржуазії. Компартія поділяє її на — компрадорську буржуазію, фізично вже знищену, і національну буружазію, яка підтримувала компартію у боротьбі з японськими окупантами і обстоювала економічну незалежність Китаю від „імперіялістичного Заходу". Національну буржуазію, без якої комуністична диктатура ще не може обійтися, названо тепер „політичною союзницею робітничої кляси".

У програмі поборювання „економічної контрреволюції" компартія Китаю зорганізувала „рух проти п'яти зловживань": підкуп, несплачування податків, розкрадання державної власности, несумлінного виконування державних замовлень і викрадання економічної інформації. Ці п'ять точок — це ті ділянки, на яких відбувається запекла пасивна боротьба населення проти режиму.

Виступаючи на з'їзді, Лю Шао-ці ствердив, що „з об'єктивних причин" пляни першої п'ятирічки (1952-57) виконати повністю не вдасться, зокрема в ділянці видобування нафти, продукції харчової рослинної олії і . . . сиґарет. Зрештою, про першу п'ятирічку нічого конкретного він не сказав, обмежившись загальниками, натомість, за московським взірцем, розгорнув широчезні пляни другої п'ятирічки, і при цій нагоді подякував Совєтському Союзові за допомогу машинами, техніками й порадами.

Про стан культури й освіти сучасного Китаю говорять такі цифри, оголошені на з'їзді: число студентів високих шкіл — 116,000, учнів середніх шкіл — 1,260,000, початкових шкіл — 24,390,000. Загальний наклад книжок, виданих у 1956 році, становив 1,600,000 примірників. В лікарнях число ліжок становить 339,000. Все це — на 600,000,000 населення, майже четвертину всього людства, є мізерією!

Згадували ще на з'їзді про „великохінський шовінізм", що виявляється у „зневажливому ставленні до національних меншин", які становлять лише 6% загального населення, однак райони, що їх вони займають, виносять коло 60% території всієї країни.

Про протирежимний резистанс, що, очевидно, не вгаває в Китаї й досі, в офіційних звітах сказано дуже коротко: „В 1950 р. ми перевели в усій країні боротьбу за здушення контрреволюціонерів. В 1955 році ми знову розгорнули в усій країні боротьбу з контрреволюцією і по всіх наших установах перевели чистку контрреволюціонерів . . ."

На зовнішньому відтинку головне вістря з'їзду спрямоване проти ЗДА, які є „найзапеклішим колонізатором" і „все ще продовжують окупувати Формозу". Останній клаптик національного Китаю — Формозу (Тайвань), що є для комуністів найповажнішою загрозою, ухвалено на з'їзді „воз'єднати з родіною, не спиняючись в осягненні цього навіть перед застосуванням зброї, якщо мирні переговори зазнають невдачі".

На з'їзді осуджено „обожнювання особи" (без згадки про Сталіна), але вождя Мао Тсе-тунґа трактовано з найбільшим респектом, бо „любов до вождів є виразом любови до інтересів (!) партії, кляси і народу". При цій нагоді поблажливо поплескано по плечу компартію СССР і досить єхидно пригадано, що Мао Тсе-тунґ ще в 1949 році, за життя Сталіна, заборонив був в Китаї надавати імена партійних керівників містам, вулицям і підприємствам, тобто боровся проти культу особи. Але тут же підкреслено, що „всі свої перемоги Китай особливо завдячує вождеві нашої партії — тов. Мао Тсе-тунґові". З клясичною китайською чемністю дано Москві на розум, що червоний Китай — не якийнебудь сателіт, а рівноправний м о с к о вський партнер.

В. С-ко

З ПОДРОБИЦЬ КОРЕЙСЬКОЇ ВІЙНИ

Звичайно так буває, що лише кілька років після війни світ довідується про різні подробиці, що їх пильно затаювали під час боїв. Зокрема це торкається численних шпигунських пригод, втеч з в'язниць тощо. За останні роки вийшло багато книжок з описами очайдушних втеч з полону, відважних походів у запіллі ворога та викрадень найбільш засекречених таємниць.

Одначе багато таємниць отримує ворог припадково, або здобуває їх іншим, досить легким, шляхом. Про один з таких випадків пригадує С. А. Сміт на сторінках вересневого числа місячника „Амерікен Меркурі".

Американські вояки на корейському фронті дуже страждали від вогню ворожих мінометів. Отож, зусиллям американських винахідників й фабрикантів зброї було сконструювано протизброю, що легко вишукувала місце, де знаходився замаскований ворожий міномет. Це був радаровий шукач, що точно нотуючи лінії лету ворожого стрільна, доходив до його джерела, себто до самого міномету. У цей точно визначений пункт скеровувано вогонь й ворожий міномет замовкав назавжди.

Радаровий шукач був збудований у серпні 1952 року. Його негайно, просто з фабрики, перевезли літаками до Кореї, та вже 29 серпня його випробувано на лініях бою. Наслідки перейшли усі сподівання. Новий апарат вишукував ворожий міномет негайно після того, як той починав стріляти й ворог не вспівав розвинути вогню, як уже бував зліквідований. Комуністи не мали, звичайно, навіть часу перескочити у інше місце, так швидко вогонь американських відділів нищив їхні вогневі пункти. Втрати ворога у людях та у воєнному матеріялі вже в перших днях виявилися дуже високі. Тисячі вояків Об'єднаних Націй завдячують своє життя новому винаходові. Спішно спроваджено тридцятьп'ять апаратів. Хоч вони коштували по 150 тисяч долярів кожний, то з огляду на їхню користь це вважалось за безцін.

Китайські комуністи швидко похопилися, що мають перед собою якогось нового супротивника й безрезультатно намагалися вияснити, що діється по другий бік боєвої лінії.

Минув майже рік й у червні 1953 року, за п'ятнадцять днів перед перемир'ям, один з фронтових відділів повідомив головну кватиру П'ятої групи, що їхній апарат псується. За домовленістю з фабрикою, в Кореї перебувало кількох фахівців, що їхнім завданням було направляти такі пошкодження. Один з них був посланий до попсованого апарату, відкрутив зужиті частини й забрав з собою ,щоб замінити іншими.

Пошкоджений апарат знаходився біля одної милі від ворожої лінії. Частина, при якій діяв апарат, дуже його цінувала й тому було умовлено, що попсовані частини повернуть наступного дня.

Наступного дня на цьому відтинку була помітна пожвавлена ворожа діяльність, але тривоги не помічалося, тож інженер повіз „джіпом" замінені частини на боєву лінію. По дорозі він бачив частини південно - корейських військ, що знаходилися у відступі ,проте незнання мови перешкодило йому розпитати їх, що діється. Трохи далі авто затримала стійка польової жандармерії й сповістила, що далі неможливо їхати, бо ворог у цьому пункті почав наступ.

Інженер зрозумів, у якій небезпеці знаходиться радаровий апарат, залишений під час раптового відступу, й негайно повідомив про це команду П'ятої групи. Команда наказала сконцентрувати артилерійський вогонь на місце, де знаходився апарат, щоб його знищити. Вислано стежний літак, але несприятлива погода не дозволила доглянути в подробицях наслідки діяння вогню. Тоді на цей відтинок поведено протинаступ і його відбито. Проте, жадних слідів радарового апарату не знайдено. Очевидно, вже перші відділи китайців, що зайняли цей відтинок ,відтранспортували його в запілля.

Цілком припадково важлива воєнна таємниця дісталася у посідання ворога . . .

Петро Зубрицький

ПОЧАТКИ ПЕРЕМИСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ

(В 60-ліття першої матури в цій гімназії)

(1)

Тому, що на з'їзді Перемишляків в Ню Йорку (4-го липня 1953-го року) про перші роки Перемиської української гімназії та про її першого директора згадано розмірно мало, хочу цими рядками заповнити цю прогалину.

Перемиська українська гімназія, одна з найстарших в Галичині (друга по Львівській) заснована була в р. 1882.

Створено її так, що при існуючій уже польській гімназії введено рівнорядні кляси „z ruskim językiem wykładowym" і це тривало кілька років, мабуть, до першої матури в українській гімназії — себто: до літа 1896-го року.

Тоді ще наша гімназія була приміщена у спільним будинку з польською в тім місці, де в останніх роках перед другою світовою війною стояв т. зв. посуїтський костел, а недалеко за ним латинська духовна семінарія (навпроти палати нашого Єпископа). Навіть вуличка, що вела від Ринку і Францішканської вул. вгору до тих будинків звалася Гімназіяльна. Вже аж за Польщі перезвали її на вулицю Асника.

У 1895-му році перенесено обидві гімназії до нового будинку при вул. Добромильській 21 (за Польщі вул. Словацького).

Там ці гімназії перебули аж до вибуху другої світової війни.

Під час війни гімназії не були вже спільні, українська за німецької окупації перенеслася до Ярослава, — а польська відновилася — здається — аж по відході німців з Галичини та по зайнятті Перемишля большевицькою Польщею.

У тім новім будинку (при Добромильській вул.) обидві гімназії примістились так, що польська зайняла ліве крило, а українська праве. По середині була в партері спільна гімнастична галя, а на першому поверсі спільна авля.

Руханкові вправи відбували поляки в інші дні, а українці в інші. В авлі відправляли в одну неділю Службу Божу після нашого обряду, а в другу після латинського. Сиділи і стояли в авлі по правій стороні українці, а по лівій поляки. Так тривало десь до 1910-го року і відтоді українці ходили в неділі та свята на Богослуження до нашої катедри, бо в авлі не було вже місця.

На другому поверсі цього будинку польські кляси сходилися майже з нашими. Там звичайно були приміщені вищі кляси і дирекція не так дуже побоювалась яких небудь „столкновеній" між поляками й українцями, покладаючися на більшу зрілість „спудеїв".

Як я вже вище згадав, перша матура в нашій гімназії відбулася в 1896-ім році. Не маючи під рукою т. зв. „справоздань", або, як їх пізніше називано, „звітів дирекції" з тих часів, можу тільки з пам'яти подати, що закінчило тоді гімназію яких 16 абітурієнтів. Були між ними: Борисевич Степан, Ґдуля Іван, Добрянський Степан, Дуркот Михайло, Ключник Дмитро, Куціль Володимир, Наконечний Андрій, Ольшанський Володимир, Пасічинський Орест, П'ясецький Зенон, Сембратович Роман, Скубіш Іван ,Тесля Михайло, Федорович Станислав, Шехович Лонгин і Ярема Володимир.

З тих „абітурієнтів" нині вже мабуть ні один не живе. Ще в 1945-ім році на еміґрації в Німеччині бачив я п. Шеховича (емер. прокуратора при апел. суді в Познані). Тоді вже був він дідусем, чи живе сьогодні — не знаю. За океан він не збирався їхати.

Велику втрату поніс наш нарід у передчасній смерті бл. п. Романа Сембратовича, який декілька років видавав у Відні журнал під назвою „Ruthenische Revue". По його смерті перейняв редакцію Вол. Кушнір і згодом переіменував журнал на „Ukrainische Rundschau".

***

Гімназію нашу вів тоді бл. п. директор Григорій Цеглинський. Прийшов він в 1888-му році, мабуть, зі Львова, спершу на „kierownika równorzędnych klas ruskich" — а згодом і на самостійного директора нашої гімназії і був ним аж до літа 1907-го року.

Вибраний 1907-го року послом до парляменту у Відні, залишив нашу гімназію на превеликий жаль всіх учеників (за вийнятком кількох кацапів) і виїхав на стало до Відня, де і помер восени 1912-го року. Його тіло спроваджено до Перемишля і поховано на тамошнім цвинтарі.

За тих несповна 20 років кермування нашою гімназією виробив собі Покійник славу першорядного адміністратора, знаменитого педагога (в VII-ій і VIII-ій клясі викладав логіку і психологію і дуже доброго знавця душ молоді та її покровителя, а крім того, бездоганного громадянина-українця.

З початком 20-го сторіччя було в Галичині 4 українські гімназії: у Львові, Перемишлі, Коломиї і Тернополі, але — як я тоді чув вуд сучасників — жаден з тих директорів (Харкевич у Львові, Мриц в Тернополі і Недільський в Коломиї) не дорівнювали Цеглинському.

Покійний Григорій Цеглинський, росту більше, чим середнього, в пізніших роках досить огрядний, на перший погляд робив враження доволі гострої людини. Вуси та еспанська борідка, що їх стало носив, додавали ще суворости обличчю.

Одначе — в дійсності — була це людина дуже чуткого серця, що добре відчувала всякі злидні шкільної молоді, яка в 60-70 відсотках рекрутувалася з-під селянської стріхи.

Не завагався він часом „для навернення грішника" ужити й „березової каші" (не треба забувати, що ділося це на переломі XIX і XX-го століття!), але не залишив ніякої нагоди, щоб бідного ученика витягнути „з матні". Траплялось не раз, що якийсь щколяр провинився таки добре. Директор приходить рано до кляси, викликує його та й каже: „Сину — забирай книжки і марш з кляси!" Ну, — бідолаха пішов, плачучи. За які 2 дні приходить директор до тої самої кляси та питає, де є „ікс-ипсилон". Ученики відповідають: „Пан Директор казали йому забиратися — то його нема!" А директор на те: „Скажіть йому, щоб завтра прийшов до кляси". І на цьому, звичайно, кінчилася „репримента".

РЯТУЙТЕ ДУШУ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ! ДОПОМОЖІТЬ ВДЕРЖАТИ І РОЗБУДУВАТИ ДЛЯ НЕЇ РІДНУ „ВЕСЕЛКУ"! ПОШЛІТЬ СВОЮ ПЕРЕДПЛАТУ І ПОЖЕРТВУ НА ФОНД „ВЕСЕЛКИ"!

ЗАКЛИК ЕКЗЕКУТИВНОГО КОМІТЕТУ УНСОЮЗУ В СПРАВІ „ВЕСЕЛКИ"

(висланий окремою поштою на адресу кожного передплатника „Свободи")

„Конвенція доручає Головному Екзекутивному Комітетові УНСоюзу та Редакції „Свободи" приступити до видавання при „Свободі" відповідного журналу для дітвори і молоді... Для реалізації цього пляну Конвенція доручає Головному Екзекутивному Комітетові проголошувати кожного року місяць жовтень місяцем добровільної доплати до передплати та пресового фонду „Свободи"..."

(Резолюція XXIII Конвенції УНСоюзу, 1954 р.)

Виконуючи постанову 23-ої Конвенції УНСоюзу з 1954 року, оце вже втретє проголошуємо ЖОВТНЕВУ КАМПАНІЮ ПРЕСОВОГО ФОНДУ ДИТЯЧОГО ЖУРНАЛУ „ВЕСЕЛКА" ТА ДОБРОВІЛЬНОЇ ДОПЛАТИ ДО ПЕРЕДПЛАТИ „СВОБОДИ".

Насамперед мусимо з признанням для нашого громадянства ствердити, що минулорічна кампанія на ці самі цілі виявила ще більше зрозуміння серед нашого загалу для справи молоді і її виховання, ніж кампанія 1954-го року. Впродовж бо минулорічної кампанії зібрано всіх разом 13,111.50 долярів, у порівнянні з 9,998,87 долярів, що їх зібрано під час кампанії 1954-го року. Правда, успіх минулорічної кампанії частинно треба завдячувати спеціяльній збірковій акції, яку переведено додатково у зв'язку з висилкою календаря, бо ця друга збіркова акція, включена в загальну суму, принесла понад 6,000 долярів. Але це справи не змінює. На окреме признання заслуговують ті громадяни, які надіслали більші пожертви. Усім тим, що склали пожертви, висловлюємо щире признання і подяку в імені нашої молоді — нашого майбутнього.

Проте, рішальною пробою, справжнім нашим іспитом буде цьогорічна жовтнева кампанія. Дворічна практика з виданням журналу „Веселка" виявила ясно й недвозначно Вашу збірнуу волю і побажання: „Веселка" повинна появлятись не як додаток до „Свободи", але як окремий дитячий журнал при „Свободі"; вона повинна появлятися на кращому папері, бодай в двох кольорах і її повинні діставати тільки ті, які надішлють відповідну передплату-пожертву, а не — як це було досі — всі передплатники „Свободи".

Це була Ваша воля і Ваше побажання. Головний уряд УНСоюзу прийняв їх до відома і на своєму річному засіданні в травні ц. р. доручив Головному Екзекутивному Комітетові та Редакції „Свободи":

1. Видавати „Веселку" на кращому папері і, якщо можливо, бодай в двох кольорах, як окремий журнал при „Свободі";
2. Висилати „Веселку" тільки тим, що надішлють на неї передплату.

Виконуючи це рішення, Гол. Екзекутивний Комітет дав доручення „Свободі" почати видавання „Веселки" згідно з цим рішенням уже від нового року, себто від січня 1957 р.

Отже Ваші загальні побажання та мрії Ваших дітей будуть здійснені. Від січня 1957-го року до Ваших хат завітає нова „Веселка", як окремий журнал, на кращому папері і, можливо, в двох кольорах.

Тепер голос знову за Вами. Ви повинні скласти стільки фондів, що забезпечили б таку появу „Веселки". Публікація нової „Веселки", окремо і на кращому папері та евентуально в кольорах, коштуватиме щонайменше в два рази більше, ніж виносили дотеперішні кошти видавання цього журналу. Значить, щоб забезпечити появу нової „Веселки", Вам треба скласти щонайменше вдвоє більшу пожертву, ніж Ви її складали досі.

Шановні Громадяни! Вам не треба говорити про важливість такого видання, як „Веселка", для нашої дітвори. Цим виданням ми забезпечуємо виховання нашої дітвори на добрих і свідомих українців і на добрих громадян нашої країни. Тому знову закликаємо Вас: збільшіть свою пожертву в цьому році так, щоб „Веселка" могла піднестися на нові вершини. До того ж Ваша щедра рука допоможе не тільки „Веселці" та видаваним при ній дитячим книжечкам, але й систематично друкованим при щоденнику сторінкам молоді, за які „Свобода" не побирає з наших молодечих організацій жадної оплати. Десять осіб, які пришлють найбільші пожертви, будуть окремо відзначені, як добродії дітвори і молоді!

Для Вашої вигоди долучуємо заадресовану і оплачену вже на пошті зворотну коверту. Відділіть долучений до цього листа відрізок, напишіть Ваше ім'я, точну адресу (писати по-англійськи) і суму, яку висилаєте, вложіть це разом з грішми, чеком або поштовим переказом до коверти і, не наліплюючи марки, вкиньте до поштової скриньки.

Ще одна важлива справа:

З уваги на те, що система висилання „Веселки" від Нового Року буде змінена і що „Веселка" в річній передплаті коштуватиме $4 (чотири доляри), прохаємо, висилаючи гроші, доконче виповнити у відрізку рубрику, на що саме гроші призначені, на передплату, чи пожертву, або скільки саме на передплату, а скільки на пожертву. Пожертви необхідні, бо сама передплата в жадному разі не покриє коштів видання „Веселки", тим більше, що сотні її примірників треба розсилати безплатно для нашої дітвори в країнах Південної Америки, Австралії та ін., які потребують рідного журналу не менше від наших дітей, але які не мають можливости не тільки заплатити за нього, але навіть вислати малої пожертви. Допомагаючи висилати „Веселку" для нашої дітвори в широкому світі, ми, американські українці, виконуємо рівночасно нашу велику місію серед українців у вільному світі.

Ваше ім'я і сума Вашої передплати-пожертви будуть з подякою потверджені на сторінках „Свободи". Посилаючи свою передплату і пожертву — пам'ятайте, що це Ваша цеголка в будову храму нашого майбутнього.

З вірою у благородну душу та щире серце членів УНСоюзу, читачів „Свободи" і всієї нашої спільноти, очікуємо Вашої відповіді.

Екзекутивний Комітет УНСоюзу:

Дмитро Галичин, гол. предсідник; **Михайло Пізнак**, **Геновефа Жеребняк**, заст. гол. предсідн.; **Григорій Герман**, гол. секретар; **Роман Слободян**, гол. касир.

НОВА КАМПАНІЯ НА НОВУ „ВЕСЕЛКУ"

У цьогорічній жовтневій кампанії за збірку фондів на „Веселку", прохаємо мати на увазі таке:

Кампанія ведеться в двох напрямках: 1) пожертв і 2) передплати.

На іншому місці вияснюється, що з січнем 1957-го року „Веселка" змінить свою „шату", себто появлятиметься як окремо друкований журнал на доброму папері та бодай в двох кольорах. Очевидно, що такої „Веселки" не можна буде друкувати і розсилати в повному тиражі „Свободи", себто у понад 20,000 примірників, як це було досі. Тим самим, журнал друкуватиметься тільки в такій скількості примірників, скільки буде передплатників. Тому у віддільному купоні в листах до всіх читачів „Свободи", разом з яким прохається їх надсилати фонди, подано дві рубрики призначення тих фондів: 1) на передплату і 2) на пожертву. Із тих даних Адміністрація „Свободи" відразу приготовляє картотеку передплатників „Веселки", себто тих, яким висилатиметься журнал після Нового Року. Висоту річної передплати на „Веселку" встановлено на ЧОТИРИ доляри, отже, в новому 1957 році діставатимуть „Веселку" вже тільки ті, що надішлють передплату і діставатимуть так довго, на як довго тієї передплати вистачить. Хто не має дітей і не бажає сам одержувати цей журнал, той зробить добре діло, як надішле передплату для тих наших дітей у цій країні і, головно, в країнах Південної Америки, Европи чи Австралії, які прагнуть „Веселки", але які не мають можливостей за неї заплатити.

У „Свободі", як і попередніх років, проголошуватиметься всіх тих, які надішлють фонди, з тією тільки різницею, що тепер в тих проголошеннях буде дві рубрики: одна, яка вказуватиме суму, що її прислано на передплату, і друга, яка вказуватиме пожертви на пресовий фонд. Кожний із жертводавців матиме нагоду перевірити, чи переслані ним гроші були призначені згідно з його бажанням.

З уваги на ці зміни, зокрема на зміни у системі друку та висилки і адміністрації „Веселки", дуже прохаємо наших громадян, щоб поспішились із висилкою фондів, даючи цим теж і нашій адміністрації відповідний час та нагоду на підготову та на переведення відповідних змін у системі друку і висилки „Веселки".

КОШТИ „ВЕСЕЛКИ"

Загально стверджується, що кошти видання „Веселки" в дотеперішньому виді виносять 10,000 долярів. Як ці видатки виглядають за кожне окреме число?

Редакція, себто редактори, мистці і дописувачі, при цих мінімальних гонорарах, що їх їм виплачується, коштує пересічно 430 долярів за число.

Виріб кліш до кожного числа виносить пересічно 75 долярів.

Друкарський набір із коректою і ломкою виносить пересічно 100 долярів.

Папір, чорнило та кошти друку виносять пересічно 175 долярів.

Пошта і адміністрація пересічно 50 долярів.

Разом це дає суму 830 долярів за число, себто разом 9,960 долярів за 12 чисел річно.

Це було досі, коли „Веселка" появлялась на газетному папері і в одному кольорі, була друкована і висилана разом зі „Свободою" та мала обмежену власну адміністрацію.

Із переходом видання „Веселки" окремо, на кращому папері, в двох кольорах та з окремою висилкою і з конечности з окремою адміністрацією в рямках В-ва „Свободи", збільшаться майже в двоє кошти паперу, друку, висилки і майже вчетверо кошти адміністрації так, що кошти видання „Веселки" в новій шаті, хоч і в меншій кількості примірників, треба передбачувати на понад 16,000 долярів.

Єдине джерело, з якого Видавництво може одержати ці фонди, це свідомий український загал, це в першу чергу широкі кола членства Українського Народного Союзу, що вже багато разів в історії дали такі переконливі приклади своєї жертвенности на добрі цілі.

ДІТИ ПРО „ВЕСЕЛКУ"

Діти 4-ої кл. Школи Українознавства в Дітройті — Схід (Оля Ворик, Марта Федишин, Богдан Княгиницький, Василь Дунка, Орест Брездень, Петро Паламарчук, Анатолій Миколенко, Юрко Винярський, Люба Готра, Богдан Українець, Ліля Гончар): Дорога „Веселко"! Ти стала нам у пригоді. Вже від жовтня 1955 р. уживаємо Тебе як підручника української мови в четвертій клясі нашої школи. Ми дуже тішимося, коли Ти до нас приходиш. Любимо Твої оповідання і віршики.

Група читачів „Веселки" з Міннеаполісу (Олесь Бринь, Ігор Єрмоленко, Михась Прядка, Надія Бринь, Микола Малиновський, Люба Флісенко, Наталія Петришин, Микола Прядка, Валя Гахова): Ми читаємо „Веселку" і вона нам подобається. Деякі матеріяли беремо до наших виступів. Просимо слати журнал на адресу нашого гуртка.

Михайло Сорока: Читаю радо кожне число „Веселки", а найбільше мене цікавить оповідання з козацьких часів.

Гриць Моченко, Виндзор, Канада: „Веселка" дуже гарна й цікава газетка. Все в „Веселці" таке гарне й цікаве. Бажаю Вам успіхів у Вашій праці.

Олег Коротько: Я дуже радий, що „Веселка" загостила до моєї хати. Вона мені дуже подобалася.

Інко і Орест Кебали з Ню Йорку: Дуже просимо присилати нам „Веселку" окремою книжечкою два рази на місяць на гарнім білім папері й з кольоровими малюнками.

Христя Малацій, Кантон: Дуже тішуся тим гостем, дитячою газеткою „Веселка". Вона дійсно засміялася до мене чудовими барвами, а я маю з неї багато сміху й радости. Багато книжок купив мені татко, але цієї газетки не заступить жадна книжка, бо в ній є дуже цікаві й гарні віршики, історичні оповідання, загадки, й образки. Чекаю нетерпеливо на кожне наступне число „Веселки".

Галя й Одьо Сливинські з Дітройту: Я читаю „Веселку" моєму малому братчикові. Нам дуже цей журнал подобається.

Цим нашим журналом, „Веселкою", ми тішимось надзвичайно, бо він нам дуже цікавий. Тут гарні оповідання і казки. Гарні теж і вірші. Всі вірші вчимось напам'ять. Дуже нас цікавлять загадки, які ми розв'язуємо в клясі. Учитель дав нам спосіб розв'язування. Ми читаємо цей наш журнал дома по кілька разів, бо він цікавий. Чи можна його друкувати на кращому папері і в кольорах?

Богдан Максимонько
Зеновій Боярський
Юрій Савчин
Андрій Козак
[illegible]
Роман [illegible]
Петро Туруля
Александер Жолтвай
Християна Бережан
[illegible] Петрушак
Лариса Цинкевич
Наталка Ковальчук
Лариса Чайковська
Христина Кришталь
Уляна Балух
Марія Бережан

ВИСТАВКА УКРАЇНИКИ В КОНГРЕСОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ

На фото: д-р С. Якобсон — голова Слов'янського Відділу Конгресової Бібліотеки, д-р Яр. Рудницький, професор Манітобського університету — консультант, д-р В. Клеп — діючий голова Конгресової Бібліотеки. — На столі комплет „Київської Старини" та інші експонати.

З НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ УВАН У ЗДА

ДОПОВІДЬ ПРОФ. Я. РУДНИЦЬКОГО: „УКРАЇНІКА В КОНГРЕСОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ"

11-го вересня 1956 року у Ню Йорку відбулась перша в 1956-57 академічному році конференція УВАН у ЗДА. Конференцію відкрив проф. Д. Горняткевич, заступник голови УВАН у ЗДА, який привітав проф. Я. Рудницького, голову УВАН у Канаді і зазначив, що голова УВАН у ЗДА, проф. Ветухів тепер перебуває в Токіо, беручи участь у міжнародному науковому з'їзді генетиків.

Проф. Я. Рудницький на початку доповіді сказав, що уже кілька років його цікавить справа україніки в бібліотеках Канади і ЗДА. Він підкреслив важливість обліку українських книжок у діяспорі і коротко згадав про свої відвідини найбільших бібліотек Західньої Европи з метою ознайомитись з наявними у них матеріялами з україніки.

Далі доповідач перейшов до безпосередньої теми доповіді: україніки у Конгресовій Бібліотеці, у Вашингтоні. Він сказав, що мав нагоду детально ознайомитися з цією справою, бо цього літа, на прохання Бібліотеки, допомагав у впорядкуванні її українського відділу. Його основним завданням було: перевірити каталоги, з'ясувати наявність книжок, не занесених до каталогу, виявити рідкісні книжки і вивчити історію української збірки —Бібліотеки.

Професор Рудницький коротко зупинився на цих етапах своєї праці і розповів про цікавіші матеріяли з україніки, що зберігаються в Бібліотеці, згадавши, наприклад, про 94 томи „Київської Старини", галицьке видання минулого століття „Правди", підсовєтські видання 20-х років і такі унікальні речі, як „Требник" видання 1646 року, переклад Біблії з 1709 року в 5 томах. Дивно, що в Бібліотеці досі нема повної збірки видань українських книжок у Канаді і З'єдинених Державах, зокрема дуже неповно зібрані календарі, що їх деякі видавництва систематично видають уже десятки років. Цю справу ще можна надолужити, коли видавництва вишлють комплекти своїх видань.

Доповідач також зупинився на історії української збірки Бібліотеки, початок якої досі офіційно датувався 1907 роком, коли була куплена славетна збірка Юдіна. Це був купець у Красноярську, який багато років мав амбіцію збирати абсолютно все, що виходило в Росії. Його збірку американський уряд купив за 30,000 долярів і вона начебто поклала початок україністиці і взагалі славістиці в Бібліотеці Конгресу. Проте, фактично українські книжки були наявні в Бібліотеці значно раніше, десь від середини 19-го століття. Книжки, що виходили в Галичині, здебільшого потрапляли до Вашингтону через Прагу. Записки НТШ приходили безпосередньо.

Проф. Рудницький поінформував про виставку української збірки Конгресової Бібліотеки, що була влаштована в червні цього року, і що на ній були показані найцінніші і рідкісні українські видання. В кінці доповіді проф. Рудницький згадав про українців, що працювали і працюють у Конгресовій Бібліотеці після другої світової війни і багато зробили для впорядкування її української збірки.

Доповідачеві було задано багато питань, відповідаючи на які він висвітлив ще ряд проблем. Закриваючи конференцію проф. Д. Горняткевич подякував проф. Рудницькому за його працю, пророблену в Конгресовій Бібліотеці і за цікаві інформації.

Л. Д.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Филаделфія, Па.

Доповідь д-ра А. Рудницького

Заходами Літературно-Мистецького Клюбу відбувся в суботу 15 вересня ц. р. реферат д-ра Антона Рудницького п. з. „Шляхи української музики". В доволі довгому та цікавому рефераті прелеґент на тлі розвитку західнього музичного мистецтва представив змагання та розвій нашої музичної культури. Мистецтво розвивається дорогою еволюції. Тому треба розглянути те, що було, бо воно нерозривною ниткою тягнеться і лучиться з тим, що діється. Згадуючи західніх великих композиторів, прелеґент ствердив, що Березовський, Ведель, Бортнянський пішли за стилем італійських опер і нічого оригінального по собі не залишили. Вербицький та Лаврівський робили спроби оригінальности. Доперва Лисенко своїми творами наблизив нашу музику до рівня західньої музичної культури.

Лисенко не мав зразків української музики. Він творив українську музичну культуру від початків. Лисенко — це основоположник української музичної школи. Сила його таланту була в інструментальній музиці. Правда, Лисенко найвобідніше почувався в хоровій ділянці, і ця ділянка стоїть вище оперової в його творчості. Однак, на думку прелеґента, інструментальна музика скоріше і більше доходить до почуття чужого слухача. Те, що ми замало цікавилися тим, що ділось в європейській музиці, причинило нашу відсталість за яких 50 років. В 20 роках на Західньо Українських Землях помітний зворот. Відбуваються концерти, де перевагу мають не фольклорні, але інструментальні твори українських композиторів. Одним з перших, що відчув зміну — це Людкевич, який у кантаті „Кавказ" дав оркестрі окреме та рівнорядне значення. Давніше оркестра була радше допоміжним чинником. Вас. Барвінський започаткував нову музику, оперту вже на довгих і ґрунтовних студіях. Вперше появляються твори для симфонічної оркестри. В 1924 р. вперше відбувся у Львові цілювечірній фортепіяновий концерт д-ра А. Рудницького. Роки 1918-33 дають ряд композиторів, що творять на Придніпрянщині. Однак політика Москви не допускає до самостійного розвою української музики. Прелеґент наводить багато прикладів, як Москва нищила творчість українських композиторів. Тоді, коли в Москові композитори мали можність творити вільно, — то українські композитори мусіли знижувати свою творчість до фолкльору на низькому рівні, знижуючи тим мистецьку вартість. Прелеґент згадав невідрадне явище, що на еміґрації не видно молодих надійних композиторів. Вправді потішаюче явище, що багато молоді вчиться музики, але все таки цю ділянку чогось громадянство трактує по-мачушиному. Немає стипендій музичних, а над справою музичної культури наше суспільство повинно поважно застановитися.

Після реферату була дискусія.

І. Скочиляс

УКРАЇНЦІ НА ВСЕАМЕРИКАНСЬКОМУ З'ЇЗДІ ФІЗІОЛОГІВ

Від 4—7 вересня ц. р. відбулася при університеті Рочестер, Н. Й., конвенція Американського Фізіологічного Товариства, на яку з'їхалися фізіологи з усіх стейтів Америки, як також із Канади, Англії, Франції, Єгипту, Мехіко, Куби і інш. Між ними було багато світової слави науковців.

Сесії відбувалися в декількох залах, але перший день був присвячений виключно гемодинаміці, з особливими демонстраціями і практичними вказівками, в який спосіб на університетах вести виклади в цій ділянці.

В четвер ввечорі відбувся бенкет для учасників, а в п'ятницю пополудні з'їзд закінчився.

З українців взяли участь: професор фізіології Ст. Бонавентюр Юніверсіти, Н. Й. і активний член Ню Йорк Академії Наук Ілля Ясінчук, а також Зоря Евгенія Ясінчук-Ґріффо з Фізіологічного Департаменту Медичної Школи у Боффало, Н. Й.

З ПОЛЬСЬКОЇ ПРЕСИ

„РІВНИЙ З РІВНИМ"

На тлі всіх тих нісенітниць, невартих навіть згадки, не то поважної полеміки, які раз-у-раз появляються на сторінках польських часописів в Америці та які дивують не змістом, а фактом, що взагалі друкують їх Редакції тих часописів, надзвичайно приємно вражає поява в часописі „Америка -Ехо", Толідо, Огайо, в числі з 9 вересня ц. р. великої статті п. н. „Рівний з рівним": однаково своїм спокійним і безпристрасним тоном багатим науково - джерельним матеріялом, здоровим розумом та правильним політичним підходом і висновками.

Автор статті Мацєй Ромбала, з Торонта в Канаді (чи не псевдонім?!), нав'язує до одного з отаких польських голосів, які про них згадано вгорі, який, появившись в „Кутку для всіх" у тому польському часописі, „радив" українцям... виректися Богдана Хмельницького. І тому автор займається у своїй статті особою Б. Хмельницького, причому не висловлює навіть своєї думки про нього і його добу, а наводить виключно цитати давніх і новіших самих таких польських і російських істориків: Міхал Бобжинський, Рудавський, Анатоль Левицький, Холоневський, Освальд Бальцер, В. Коховський, Самуель Грондський, о. В. Калінка, Соловьов і ін.) та прерізні історичні матеріяли, як хроніки, діярія, включно з актами Ватикану, що їх видано недавно за ініціятивою архиєпископа д-ра Івана Вучка. Преособистий підхід самого автора довідуємось відразу на вступі його статті:

„... Якщо хтось має відвагу робити пропозиції українцям, щоб залишили шанувати пам'ять Хмельницького, хай уважає, щоб аналогічних пропозицій вони не зробили нам. Пропонувати українцям, щоб вони виреклися Хмельницького, бо він, нібито, не був українцем це так само неповажно, як неповажною була б пропозиція щоб ми зреклися Ягайла, бо він був литовцем, Авґустів Саксів, бо вони були німцями, або Генриха Валезія, Баторія, Вазів і т. д., не кажучи вже про польську аристократію непольського походження. Іншими словами, ми мали б виректись довгого періоду нашої історії. Або таке твердження, що Хмельницький не був добрим стратегом, бо це все зробила маса і чисельність Львова, Збаража й Замостя він не міг взяти, бо наше військо, хоч чисельно менше, оперлось Хмельницькому. Те саме можна б твердити, думаючи такими самими категоріями, про Пілсудського, Собєського чи Ягайла, що це не заслуга їх здібностей і що все робила за них маса. Хто ту масу зорганізував, надав їй напрямок, визначив пляни боротьби, це все вже не важливе, правда?"...

У дальшому автор цитатами з різних наукових творів доказує помилковість тверджень, які поменшують саму постать Богдана Хмельницького, чи представляють у невірному світлі генезу його повстання і його політичні цілі. Наведені цитати дуже добре насвітлюють історичну правду про вперту й послідовну боротьбу Хмельницького за Православну Церкву і права козацької верстви, про його бажання дійти до згоди спершу з королем Володиславом IV, потім Яном Казимиром, про його віру королівському слову, про те, що Хмельницький зрікся дальшої облоги Збаража не з військових, а політичних міркувань, і, врешті, про страхітливу політику шляхетської верстви, про брак її ширших горизонтів та оцінювання взагалі всієї ситуації на Сході Европи крізь призму привілеїв польської шляхти й католицизму. Автор цитатами польських учених і різних історичних документів доказує віроломність польського контрагента і вузькість польської провідної верстви та вбогість її політичної думки за часів Козаччини, в добі чи то Хмельницького, чи Виговського, коли були найкращі можливості довести до польсько - української злагоди. У висновках читаємо:

„... Тому слушно пише в р. 1868 інший історик, римо-кат. священик В. Калінка, що „самі поляки є винуватцями свого упадку і нещастя, які на нас впали, тоді чи пізніше, були заслуженою народом покутою" („Останні роки панування Станіслава Августа").

Польсько - українська проблема надто поважна політично, щоб збувати її шаблоном „без вільної Польщі не буде вільної України". Це нісенітниця, бо українці можуть з успіхом додати до того шаблону, що без вільної України не буде вільної Польщі. І на цьому крапка.

Не забуваймо також те, що Польща — це буферна держава поміж двома великими державами, як Росія так і Німеччина мають до нас завжди територіяльні претенсії. Ми надто слабі мілітарно, щоб їм протиставитись. У спільному інтересі поляків і українців є те, щоб одна з тих великодержав була поділена на менші держави. З уваги на теперішню національну одностайність Німеччини, її поділ неможливий. Але Росія, яка складається з багатьох національностей, може бути поділена при першій кращій воєнній нагоді. Проте з тими народами, які хочуть відірватись від російської державности і створити власну суверенність, треба розмовляти як рівний із рівним, а не як з „молодшим братом".

„Не забуваймо теж — закінчує свої замітки автор статті — що українці, чи русини, живуть на своїй землі, а поляки є там пришельцями".

Взагалі автор тієї польської статті виказує таку історичну ерудицію, зокрема знання історії Польщі й узагалі Сходу Европи у XVII і XVIII сторіччях, та, видно, має „під рукою" таку велику скількість книжок, що їх тільки з великим трудом можна знайти по найкращих американських бібліотеках, що викликує здогад, що під згаданим вгорі прізвищем „Мацєй Ромбала" (наче з Сенкевичівської Трилогії) криється поважний історик. Жаль тільки, що такі статті в польській пресі — це білі круки.

ГОСПОДАРСЬКІ ВІСТІ

ВЕЛИКИЙ ЗБІР ВИНОГРАДУ В НЮЙОРКСЬКОМУ СТЕЙТІ

З горішньої частини Нюйоркського стейту повідомляють, що цього року сподіваються великого збору винограду, хоч його прийдеться зривати два тижні пізніше від нормальної пори внаслідок холоднішого літа. Мороз на весні не дуже пошкодив виноградові. Виноград доспіє аж коло 1 жовтня, хоч в тепліших роках його зривали вже коло 20-го вересня. Якщо буде тепла погода, то виноград вспіє вповні дозріти, а як дощ і холод — то він буде квасний.

СКІЛЬКИ І НА ЩО ВИДАЄ ДЕРЖАВНА СКАРБНИЦЯ СВОЇ ПРИБУТКИ З ПОДАТКІВ

Вашингтон. — Департамент скарбу повідомляє, що в фінансовому році який кінчається 30 червня 1957 року, сподіється мати 69,800,000,000 долярів прибутків. З того мають видати 40,-800,000,000 долярів на оборону країни; 7,200,000,000 долярів на відсотки від державних позичок; 5,700,000,000 долярів на рільництво; 4,800,000,000 на опіку над ветеранами; на добродійні цілі (підмоги для старших осіб) — 3,000,000,000 долярів; на допомогу закордонові — 2,200,000,000 долярів; на ведення федеральних аґенцій — 2,100,000,000; на будову домів і торгівлю — 2,000,000,000; на природні ресурси країни — 1,100,000,000; на сплату федеральних боргів — 700,000,000; на витрати на непередбачені потреби — 200,000,000 долярів.

ПРИ ОСЯГАХ В ПРОДУКЦІЇ ТРЕБА ВВАЖАТИ НА ВАРТОСТІ ЛЮДИНИ

Представник робітництва д-р Вільям Гомберґ промовляв на зборах Американського Психологічного Товариства і заявив, щоб промислові психологи в плянуванні збільшення продукції не забували і про духові вартості людини. „Бувають такі моменти, казав д-р Гомберґ, коли продукцію треба пожертвувати для людських вартостей". На його думку на збільшування продукції треба дивитися зі становища робітної людини, а не навпаки, коли дехто хоче підпорядкувати людину збільшенню й удосконалюванні продукції. Завдання психологів праці, казав д-р Гомберґ, не є те, щоб витворювати з людей робітників-автоматів, які не дивилися б на умови своєї праці. Цей представник Спілки Робітників Жіночих Одягів заявив, що не виступає проти того, щоб при допомозі тестів випробовувати здібності затруднюваних, але домагався, щоб до пізнання здібностей робітників і робітниць послуговуватися і іншими методами, головно про їхній стан здоров'я.

● На 8-му конґресі китайської комуністичної партії прийнято „революційну" постанову, згідно з якою комуністи мають право критикувати своїх зверхників. До цього часу це було контрреволюцією з відповідними для смільчака наслідками.

КНИЖКА Й ЧАСОПИС — НАЙНЕОБХІДНІШІ В ДОМІ КОЖНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ЛЮДИНИ

ЩАДІТЬ У ЛЕГКИЙ СПОСІБ... КУПУЙТЕ СВОЇ БОНДИ ЧЕРЕЗ ПЕЙРОЛ СЕЙВІНҐС!

ЗДА думають будувати Нікараґвайський канал

Вашингтон. — В столиці ведуться вступні розмови про те, щоб ЗДА внесли до Конґресу законопроєкт про побудову нового каналу через Середущу Америку, щоб цих каналів було два і щоб не повторилася історія в Панамі, яка тепер турбує весь світ внаслідок кризи з Суецьким каналом. Конґрес мав би вирішити справу, чи треба поширювати і розбудовувати Панамський канал, чи, може, краще було б, коли б ЗДА приступили до будови нового каналу, який вів би через територію Нікараґви. Та ця справа вимагає багато часу, бо треба перевести інженерські досліди та полагодити цю справу в ділянці закордонної політики. Думка про будову нового каналу через Середущу Америку виринула з таких причин: 1. Комуністи, після полагодження кризи Суецького каналу, можуть почати акцію за тим, щоб переглянути справу й інших каналів. 2. Атомова бомба може пошкодити Панамський канал, і тому добре було б мати ще один канал в цьому районі. Нікараґвайський канал був би безпечніший, бо він знаходився б далі від комуністичної небезпеки.

Дюї виступає проти Стівенсона за зменшення збройних сил країни

Ени Арбор, Мишиґен. — Бувший нюйоркський губернатор Томас Е. Дюї промовляв в Мишиґенському університеті до 4,000 осіб і заявив, що Адлей Е. Стівенсон пропонує таку політику, яка зменшила б збройні сили цієї країни. Дюї твердив, що найкращий спосіб для збереження миру — це перевибір президента Айзенгавера. Дюї мав на думці пропозиції Стівенсона, щоб скасувати в цій країні примусову військову службу та припинити пробні експльозії атомової зброї. — Дюї твердив, що Стівенсон робить цю „хитру і улесливу пропозицію скасування примусової військової служби на те, щоб здобути голоси виборців". На думку Дюї жадна відповідальна людина в цій країні не могла б погодитися з пропозицією Стівенсона. ЗДА мають сильних і гідних союзників, бо і вони самі сильні. Коли б ми зменшили свої збройні сили, то втратили б европейських союзників. Дюї оваційно вітали на початку і прикінці промови, яку присутні оплескували 26 разів. Він заперечив твердження Стівенсона, що Айзенгавер не є дійсним провідником свого уряду і країни та остерігав республіканців проти самовдоволення.

Неру називає себе „паломником миру"

Даран. — Індійський прем'єр Джавагарал Неру, прибувши літаком на летовище в Даран у Савді Арабії, заявив, що він приїхав у характері паломника миру. Неру не скривав, що у своїх розмовах з королем Савді Арабії Савдом заторкуватиме також Суецький конфлікт. Якраз напередодні приїзду Неру, відлетів із Савді Арабії до Каїро єгипетський президент Гамаль Абдель Насер. Таким чином не прийшло до зустрічі між Неру і Насером. Неру висловився був перед своїм виїздом до Савді Арабії дуже критично про методи, застосовані Насером в справі Суезу. До розмов Неру із королем Савдом прив'язують міжнародні кола велике значення, бо вони обидва можуть мати вирішний вплив на єгипетського президента. Індія є найбільшою моральною опорою для Єгипту в цьому конфлікті, а Савді Арабія є центром арабсько-мусульманського світу. В офіційному комунікаті після закінчення нарад між Неру і королем Савдом підкреслюється вірність Індії і Савді Арабії принципам, проголошеним на Вандунґській конференції, та, в справі Суезу, говориться про конечність мирної полагоди справи Суецького конфлікту. Таке мирне полагодження, мовляв, мусить базуватись на визнанні суверенности Єгипту в обширі Суецького каналу і прав всіх держав до вільного користування каналом, як відкритими водами. Комунікат підкреслює життьове значення Суецького каналу для Індії і Савді Арабії „та багатьох інших держав у світі".

Короткі Вісті

● **Діяна Гартлі з Найробі** — єдина жінка, яка полює на диких тварин на африканському континенті. Недавно вона привезла до Ню Йорку партію жираф, антильоп та ґазель. Всіх цих тварин перевезено до урядової карантанни в Клінтоні, Ню Джерзі.

● **На лондонському летовищі** під час приземлювання, розбився англійський літак, на якому верталася з Західньої Німеччини група парлямeнтаристів. П'ять парляментаристів злегка поранено.

● **У повіті Брум,** до якого належить Вінґгемтон, Н. Й., зареєстровано чотири випадки полio, і з тої причини не відбулися вправи протилетунської оборони. Двоє дітей померло, а двоє інших лежать хворі.

● **У Сиракюзах, Н. Й.,** поліція заборонила молоді нижче 16 років появлятися на вулицях після 9 години вечора: два 16-річні хлопці терооризують учнів в середній школі, а три інші хлопці вкрали три авта.

● **У Парижі,** з наказу міністра внутрішніх справ в останній вівторок поліція сконфіскувала і позабирала з усіх часописних кіосків число комуністичного щоденника „Ль Юманіте". На першій сторінці цього щоденника була вміщена гостра стаття проти уряду за його політику в Альжирі та за арештування в Альжирі 40 осіб, приналежних до французької комуністичної підпільної організації, яка арабським партизанам постачала інформації військового характеру, зброю і приєднувала нових членів.

● **У Токіо** 25 членів патріотичної японської організації, поважні громадяни, започаткували „сидячий страйк" перед домом прем'єра Гатоями на знак протесту проти його задуманої подорожі до Москви, де він мав би підписати мировий договір з СССР.

● РОЗШУКИ ●

Пошукую Кручковського Василя сина Михайла з Зах. України, Плешевич, п. Перемишль. Був в нім. армії. Остання відома адреса в Німеччині T. Krawzowski, Assmaushausen a/Rhein, Augustinsweg 2 (Weisel). Хто знав би щось про його долю або він сам прошу голоситися на адресу: Maria Demska з дому Желінська, 126 — 5th St., Blakely, Olyphant, Pa. USA. — Заграничні газети просяться про передрук.

Різник Евдокію Василину з Коломиї пошукує її сестра Марія зам. Свищук. Має вістки з дому. Зголошення переслати на адресу:
DMYTRO HALINIAK
707 Parrish Street
Philadelphia 23, Pa.

Пошукую Марію ДЗЯДУШЕК родом з Коровець, пов. Тернопіль. Хто знав би де вона живе або вона сама прошу повідомити мене. Пошукує її **Анастазія Чабан** замуж. Караско.
ANASTAZIA KARASKO
811 Melrose Ave., Ambridge, Pa.

Спорт

УКРАЇНА ПЕРЕМАГАЄ АТЕНИ 7:0

Монтреал. — СД Україна — виґравши чашу Чаріті — перемогла в передостанньому змаганні за першенство Н. Ліги Квібеку, дальшого свого противника СК Атени 7:0. Така висока перемога над твердим грецьким партнером, потверджує добру форму б. віцемайстра Канади. Треба звернути увагу, що Атени у першому змаганні перемогли Україну 1:2, коли в другому змаганні Україна виграла тільки — 3:2. Ворота для України добули: Сипляк 3, Букенан 1, Безпалюк 2, Васьків 1. Україні — вистачає ремісувати змагання проти Вісини, щоб добути першенство Квібеку.

УКРАЇНА ЧЕМПІОНОМ КВІБЕКУ!

Виграш проти Вісини 3:0

Монтреал. — Фінальні змагання України в першенствах Н. Ліги Квібеку проти австрійців СК Вісина — закінчилися результатом перемоги 3:0 і дали СТ Україна Монтреал, перше ліґове першенство Квібеку, яке від 5-ти сезонів держали італійці. Україні — було тяжко зломити добрий дефензивний стиль приїжджих австрійців. У першій половині Вісина стояла твердо, маючи нерішену — 0:0. Пролом вдався блискуче королеві квібецьких стрільців — Васькову, який встановив свій черговий гет-трік і Україна взяла виґру-першенство. По шансі Вісини, при стані 0:0 на 3 мін. до половини, коли Маршалек змарнував певну позицію, ключ дефензиви Вісини — Кеблі, ганебно пропускає Шила, комбінація Шило-Безпалюк-Васьків і Україна веде 1:0. По зміні у 57 мін. Васьків підносить до 2:0, а на 5 мін. перед кінцевим свистком цей самий змагун — усталює вислід дня — 3:0. В Україні — спеціяльно добре заграла оборона — під проводом тренера Букенан.

Український спортовий загал — ґратулює СТ Україна Монтреал першого першенства Квібеку і цьогорічних футбольних успіхів в канадійському спорті.

БУКЕНАН — ВІДХОДИТЬ ВІД СТ УКРАЇНА

Монтреал. — Тренер СТ України і чинний змагун I команди — Букенан відходить від України і переноситься за контрактом Волвеґамптон Вандерерс до Англії. Букенан — б. змагун I Дивізії Англії.

Богдан Прудиус

СІЧ—ІРІ 1:4 (1:2)

Нюарк 23 вересня. — При участі коло 400 глядачів на площі Вест Сайд Парку відбулися перші ліґові змагання, в яких наша одинадцятка зазнала поразку. Сильніший не багато противник здобув обидві точки, завдяки своїй зіграності і тимчасовому ослабленню „Січі" (без Голюки I з причини контузії ноги під час тренінґу). Крім зіграности нашим змагунам бракує теж опанування м'яча, тому теж не викінчено цілого ряду добре започаткованих акцій нападу.

Та поза цими й іншими деякими браками, наша молода дружина показала себе якнайкраще. Головно спокійна і чиста гра варта більше, ніж непристійна виграна. В ході сезону слабі сторінки дружини помалу зникнуть, а це значить „Січ" буде одним з гідних наших репрезентантів у місцевій Лізі. Одинокі ворота для „Січі" здобув Віктор Козлоба, який на позиції лівого крайника добре вив'язувався.

Склад „Січі" був: Голуб, Гірний, Братах, Бойко, Беренда, Гельбик, Козлоба, Лозовий, Голюка II, Будник, Женчук, Старожитний і Бренич.

Наступні змагання „Січі" в першій половині футб. сезону: Н. Галедон — СІЧ — 30. 9. 1956 р.; СІЧ — Айріш — 7. 10. 1956 (у Вест Сайд Парку); Вістула — СІЧ — 14. 10. 1956; СІЧ — Калабрія — 21. 10. 1956 (у Вест Сайд Парку); СІЧ — Петерсон Ін. — 28. 10. 1956 (у Вест Сайд Парку); Портуґіз — Січ — 4. 11. 1956; Фалконс — Січ — 18. 11. 1956.

Ол. Твардовський

Повідомляємо Українське Громадянство, що дня 9-го вересня 1956 р., о год. 8:45 вечора, відійшов від нас, на вічний спочинок член - основоположник Українського Клюбу в Денвері, та видатний громадський діяч
Д-р філології Григорій ЗАВАДОВИЧ.
Нехай гостинна Американська земля, буде Йому легкою.
УКРАЇНСЬКИЙ КЛЮБ
Денвер, Колорадо.

Посмертні Згадки

КАТЕРИНА ЛИТВИНЮК, довголітня членка 287 Відділу УНСоюзу „Сини України" в Джерзі Сіті, упокоїлася в Бозі по довгій і тяжкій недузі дня 28-го вересня 1956 р. на 64 році чесного, трудолюбивого життя. Покійна народилася в с. Урач, пов. Сколе, Зах. Україна в 1892 році. Полишила в смутку дітей: Анну, Теодора, (працівника Гол. Канцелярії УНСоюзу і секретаря Відділу), Василя, Романа, Михайла, Івана і 3 внуків. Похорони відбулися в понеділок, 1-го жовтня з укр. кат. церкви св. Петра і Павла в Джерзі Сіті, на кладовище Holy Cross Cemetery. — В. Й П.!

СТЕФАН ОЛЕКСИК, довголітній член Б-ва св. ап. Петра і Павла Відд. 102 УНСоюзу в Клівленд, Огайо, помер по довгій недузі 13-го вересня 1956 р. в 62 р. життя. Покійний походив зі села Білич, пов. Старий Самбір, Україна. До Союзу вступив 1931 р. Полишив у смутку дружину Марію, синів Николая, Михаїла, Стефана і Даниїла і внуків. Похорон відбувся 17-го вересня з укр. греко-кат. каплиці в Парма. Тлінні останки поховано на українськім цвинтарі св. ап. Петра і Павла в Парма Огайо. — В. Й. П.!

АНТІН СУРМА, довголітній член і предсідник Т-ва ім. Б. Хмельницького Відд. 133 УНСоюзу в Нюарку, Н. Дж., помер 12-го вересня 1956 р., проживши 74 р. Покійний походив з села Стара Сіль, повіт Старий Самбір. Полишив у смутку дружину Христину, сина Михайла, дві доньки Марію і Анну, двох зятів, одну невістку і шестеро внуків. Похорон відбувся 18-го вересня з погр. заведення М. Литвина до укр. кат. церкви Івана Хрестителя, відтак на цвинтар Евергрін, Нюарк, Н. Дж. — В. Й. П.!
І. Андрійчин, секр.

КУПУЙТЕ В ПІДПРИЄМСТВАХ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ В „СВОБОДІ"

ТАРЗАН, ч. 3747. Деяка незакінчена справа.

— Ґратулюю за добру працю, пане Барнарде, — сказав капітан. — Цей контракт маєте в кишені!

Тріюмфуючий Чарлз Барнард обернувся, щоб подякувати Тарзанові.., але король джунґлів уже вислизнувся, щоб вирівняти давній рахунок...

Безжалісно досліджував він вулиці Кісіджу, шукаючи втікача Гуннара Міла.